

Дарко НИКОЛОВСКИ

ИКОНИ ОД РИЗНИЦАТА НА ЦРКВАТА Св. БЛАГОВЕШТЕНИЕ - ПРИЛЕП

Клучни зборови: црква Св. Благовештение во Прилеп, Анастас зограф, Никола Михаилов, Адамче Најдов Јанов, Јован Атанасов Будимов, икони од XIX век,

Во овој труд, од обемниот иконописен материјал депониран во ризницата на црквата Св. Благовештение во Прилеп, кој главно датира од XIX век, се издвоени делата на познатите автори и едновременно се истакнати примери на сè уште неавторизирани но значајни примери иконописно творештво.

Црквата Св. Благовештение во Прилеп е подигната во 1838 година како резултат на преродбенскиот дух што провејувал во првата половина на XIX век во Македонија.¹ Овие услови биле постигнати со Одринскиот мир (1829 г.) и Ѓулханскиот хатишериф (1832 г.), кога конечно е либерализирано градењето на христијанските храмови, што резултирало со таканаречената „ренесанса“ во XIX век и почетокот на масовно градење на големите трикорабни базиликални храмови.² Градењето на монументални соборни храмови во градовите во Македонија (Св. Богородица во Скопје (1835), Св. Ѓорѓи во Струга (1835), Св. Димитрија во Битола (1830), Св. Никола во Куманово (1851), Св. Пантелејмон во Велес (1840), Св. Никола во Штип (1867), Св. Богородица во Ново Село - Штип (1836/50), Св. Петка во село Маловиште (1856) итн.)³ било поттикнато од економски зајакната-

та граѓанска класа, проследено со нескриената желба на месното население за служба на црковнословенски наместо наметнатиот грчки јазик.⁴

Прилепчани својата потреба за изградба на соборен храм ја оправдувале со фактот што православно верници сè уште ги користеле средновековните цркви во Варош за вршење на своите верски обреди и покрај оддалеченоста и зголемената популација во градот. Најзначаен иницијатор за добивањето на ферманот од султанот (одобрение за градбата на соборниот храм) и кој останал главен носител во понатамошниот тек на самата реализација на овој општонароден проект, бил познатиот трговец Хаџи-Ристе Логотет од Прилеп.⁵ Неговите блиски релации со Цариградскиот патријарх Григориј, бившиот пелагониски митрополит, и воедно неговата харизматична личност, придонесле при посетите на Портата да се издејствува царскиот ферман во 1835 година. Во истиот тој ферман бил назначен за народен поглавар (милетбашија), а од страна на цариградскиот патријарх во грамотата бил устоличен со титулата „логотет“ (заменик митрополит). Неговиот сеопфатен ангажман околу самата изградба на соборниот храм и нејзиното внатрешно декорирање прилепчани го удостоиле со изработка на троделен резбан стол за Хаџи-Ристе Логотет, поставен на почес-

¹ Г. Трајчев, *Град Прилеп*, Софија 1925. Ј. Ангелов, *Град Прилеп во епохата на нашето враќање*. Прилеп преди 100 години, Јубилеен лист по повод стогодишнината на прилепската црква Св. Благовештение, Софија 1938.

² М. Коева, *Олтарите на Бугарија, Архитектурата на православниот храм од IV до XX век*, Софија 2011, 123-140.

³ Ј. Хаџиева-Алексијевска, *Македонските градители, градителски школи и нивната улога во создавањето на новата архитектонска естетика во преродбенската сакрална архитектура*, Макропроект: Историја на културата на Македонија, кн. 1, МАНУ, Скопје 1995,

131; Ј. Хаџиева-Алексијевска, Е. Касапова, *Архитект Андреја Дамјанов 1813-1878*, Скопје 2001, 5-19; К. Томовски, В. Божиноски, *Протомајсторот Ѓорѓи Новоков-Џонгар*, Скопје 2008, 15-20;

⁴ А. Трајановски, *Црковно-училишните општини во Македонија*, 65; Група автори, *Македонија под турска власт од XIV до XVIII век*, во: Историја на Македонскиот народ, Т II, ИНИ, Скопје 1998, 449-459.

⁵ И. Иванов, *Хаџи-Ристе Дамјанович - Логотет*, Прилеп преди 100 години, Софија 1938.

Сл. 1. Св. Атанасие, црква Св. Благовештение, Прилеп

Сл. 2. Св. Спиридон, црква Св. Благовештение, Прилеп

Сл. 3. Св. Никола, црква Св. Благовештение, Прилеп

Сл. 4. Св. Ѓорѓи, црква Св. Благовештение, Прилеп

но место наспроти владичкиот трон во наосот на црквата.⁶

Монументалната црква Св. Благовештение во Прилеп е изградена во 1838 г. од страна на локалните мајстори Коста Лауцо и Ристо Тасламиче. Вештите прилепски мајстори, освен на সিдањето на соборниот храм работеле и на други објекти во Прилеп и околината. Така, Петре Лауцо учествувал во изградбата на градскиот часовник во 1858 г., додека еден од фамилијата Лауцови ја সিдал манастирската црква во Витолиште во Мариово. Коста Лауцо се споменува како протомајстор на мајсторскиот еснаф, кој во 1867 г. изградил своја одаја во манастирот Трескавец, додека Ристо Тасламиче се јавува како градител на црквата Св. Спас во селото Мало Рувци во 1892 г.⁷

Црквата Св. Благовештение претставува бескуполна трокорабна базилика, вкопана под нивото на земјата со цел големите димензии на градбата да не доминираат над околните исламски објекти.⁸

Црквата на источната страна има една голема полукружна апсида и две помали. Средниот кораб однатре е полуоблично оформен, додека страничните се решени со рамни тавани. На северната, јужната и западната страна, околу црквата се подигнати галерии на кат. Монолитниот изглед на црквата во приземјето е разбиен со аркадно изведени портици (отворени тремови). Има три влеза од западната страна и еден од јужната.

И покрај големината на базиликалната трокорабна градба најсилен впечаток во храмот сепак остава декорацијата на иконостасот и црковниот мобилијар во ентериерот. Тоа пред сè се однесува на монументалниот иконостас, владичкиот трон, амвонот и столот на Хаџи Ристо. Иконостасот, изработен во резба, е дело на Димитар Станишев, зет и долгогодишен соработник на проучената мијачка тајфа на копаничарот Петре Филиповски - Гарката. Прекрасниот владички престол се смета дека го изработил самиот Петре Филиповски - Гарката.⁹

* * *

⁶ А. Николовски, *Црковна архитектура и сликарство*, Прилеп и прилепско низ историјата, I, Прилеп 1971, 236. Д. Корнаков, *Црквата Св. Благовештение и нејзината внатрешна декорација*, Културно наследство, VII, Скопје 1978, 89.

⁷ А. Николовски, *Црковна архитектура и сликарство*, 225-226.

⁸ Црквата е со димензии: 32 метра долга, 26 широка и 9 метра висока.

⁹ А. Николовски, *Црковна архитектура и сликарство*, 235-236. Д. Корнаков, *Црквата Св. Благовештение и нејзината внатрешна декорација*, 77-92.

Црквата Св. Благовештение поседува сто осумдесет и четири икони, евидентирани како споменици на културата. Меѓу нив најголемо внимание предизвикуваат иконите насликани за монументалниот иконостас. Почнувајќи од парапетните плочи на кои во елипсоидни форми се насликани 13 сцени од Стариот завет, над нив во правоаголни резбани рамки следуваат 13 бисти на Пророци со развиени свитоци во рацете, 13 престолни икони и царските двери, потоа 16 медалјони со светите Апостоли и старозаветни пророци и на крајот фризот од 25 празнични икони. Најзначајни иконописни остварувања меѓу нив се престолните икони, дело на непознат автор, изработени во периодот од 1838/46 г. Црковните првенци од храмот Св. Благовештение повикале репрезентативен зограф кој требал да одговори на висината на задачата, кој првично бил ангажиран да ги изработи иконите за големиот резбан иконостас, а подоцна во неговото компонирање делумно учествувале и други локални уметници. Негови позначајни остварувања, даренија на истакнати еснафски здруженија од градот се: св. Атанасиј Велики, 1840 г. (рег. бр. 16344) (сл. 1); св. Спиридон Чудотворец, 1839 г. (рег. бр. 16342) (сл. 2); св. Никола, 1838 г. (рег. бр. 16340) (сл. 3); св. Георгиј, 1838 г. (рег. бр. 16341) (сл. 4); Богородица со Исус Христос, 1838 г. (рег. бр. 16339) (сл. 5); Исус Христос, 1838 г. (рег. бр. 16338) (сл. 6); св. Јован Крстител, 1838 г. (рег. бр. 16337) (сл. 7); Соборот на светите Апостоли, 1839 г. (рег. бр. 16336) (сл. 8); св. Димитриј, 1834 г. (рег. бр. 16334), св. Харалампиј, 1846 г. (рег. бр. 16333) (сл. 9) и царските двери (рег. бр. 16331). Тој се покажал како опитен зограф со високи ликовни можности, кој го негувал класичното византиско изразување на монументалните светителски ликови, а воедно со видна иконографска поткованост и минуциозност ги изработил житијните сцени за секоја икона поединечно. Барокните влијанија се гледаат единствено во богато орнаментирани престоли и медалјони, во кои се сместени светителите и житијните сцени. Натписите ги пишувал на црковнословенски, во духот на волјата на прилепските првенци.¹⁰ Овој несигниран зограф, автор на престолните икони од големиот резбан иконостас, се поврзува со името на **Анастас зограф** кој се потпишал на монументалната икона Акатист на Пресвета Богородица (рег.бр. 16263) (сл. 10) во која се вклучени 24 поединечни сцени (1839 $\nu\omicron\epsilon\mu\beta\rho\iota\chi$: α : $\epsilon\tau\epsilon\lambda\eta\varsigma\psi\theta\eta$ $\Delta\iota\alpha$ $\chi\epsilon\iota\rho\varsigma$ $\text{A}\nu\alpha\zeta\tau\alpha\sigma\iota\chi$ $\zeta\omega\gamma\rho\alpha\phi$

¹⁰ Д. Корнаков, *Црквата Св. Благовештение и нејзината внатрешна декорација*, 90-91. З. Ангелески, *170 години од осветувањето на Црквата Св. Благовештение во Прилеп*, Прилеп 2008, 37-45.

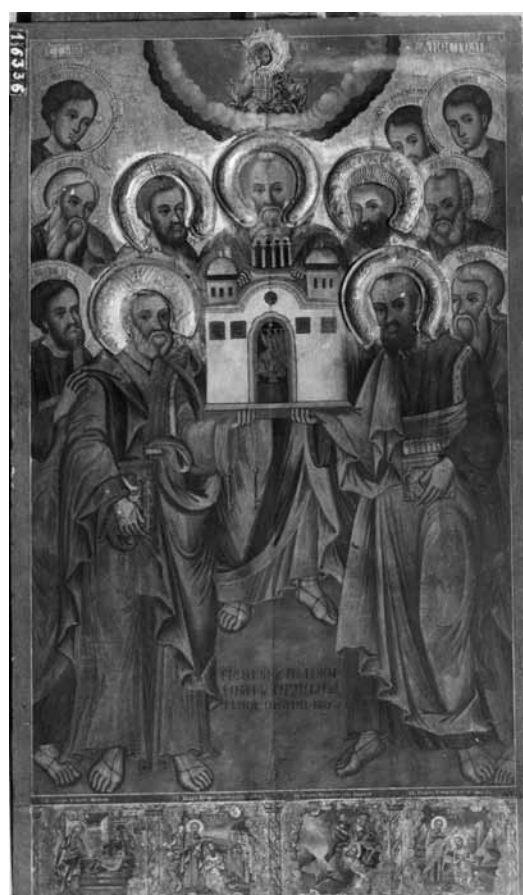
Сл. 5. Св. Богородица со Христос,
црква Св. Благовештение, Прилеп

Сл. 6. Исус Христос,
црква Св. Благовештение, Прилеп

Сл. 7. Св. Јован Претеча,
црква Св. Благовештение, Прилеп

Сл. 8. Св. Собор на апостоли,
црква Св. Благовештение, Прилеп

Μαγαροβήδης.¹¹ Голема сличност во традиционалниот византиски ликовен израз надополнет со декоративност во сликањето на троновите и делумно заднината, потоа композицијата во која доминира монументалниот портрет, а се инсистира и на обработка на житијата на светителите, времето на изработката, Анастас зограф од Магарево и непознатиот зограф, авторот на иконите од иконостасот во црквата Св. Благовештение, не наведува на претпоставката дека освен што се работи за современици, се работи и за зографи што припаѓаат на исто уметничко извориште.¹²

За Анастас зограф од Магарево засега нема многу податоци. Неговото име прв пат е забележано во грчки натпис на една икона во црквата Св. Врачи Големи.¹³ Имено, во 1826 г. на иконата на Исус Христос (рег. бр. 2430) потпишана е од Анастас од Магарево во заедништво со јереј Христо од Костисас(?),¹⁴ додека пак на северната врата од иконостасот со претставата на Архангелот Михаил потпишан е „смирениот Михаил зограф од село Магарево, област Македонија“.¹⁵ На Анастас зограф и јереј Христо освен иконата на Исус Христос му се припишуваат уште дел од престолните икони - Богородица со Христос, св. Кузман и Дамјан и св. Јован Крстител.¹⁶

Зографите од Магарево, иако недоволно проучени, дале неколку значајни имиња кои плодно ра-

ботеле во текот на целиот XIX век. Дали Анастас Зограф од Магарево е родоначалник на фамилијата или пак брат на Димитар Анастасов Зограф (ДАЗ) и Константин Анастасов засега имаме двомислен податок кој единствено упатува на податокот за големиот респект кон неговото име.¹⁷

Во податоци за присуството на сликарски работилници од Македонија во Србија, регистрирани со нивни потпишани дела во периодот од триесетите до седумдесетите години на XIX век, се јавуваат зографи од сликарската фамилија Константинови-Анастасови а за нивен родоначалник се смета Анастас Константинов кој бил ангажиран за прв пат во 1830 г. во црквата Св. Троица во Рипња крај Белград каде ги насликал северните и јужните двери со претставите на архангелот Михаил и архијаконот Стефан.¹⁸ На северните двери со претставата на архангелот Михаил на сигнатурата е забележан интересен податок - *од раката на Анастас од Цариград*.¹⁹ Анастас насликал дел од иконостасот за црквата во Хасан-пашановата Паланка, а негови дела има сочувано во црквите од околината на Белград и Крагуевац како што се иконата Света троица со светители од 1833 г. и неговото најдоцно дело Опело на Стефан Дечански од 1848 г.²⁰ Покрај Анастас се спомнуваат и неговите синови - браќата Константин и Димитар Анастасови кои заедно работеле на сликањето на иконостасот и ѕидното сликарство во црквата Св. Димитрија во Брезно во Таково (1851-52 г.), потоа иконостасот во црквата Св. Покров на Богородица во Барошево кај Лазарево (1854 г.) и ѕидните композиции во црквата во Брезно.²¹ Сите овие податоци, поврзани со името на Анастас, како родоначалник на зографска фамилија од село Магарево и неговата активност во Македонија и Србија

¹¹ Василиев смета дека Анастас зограф е од Мецово а натписот го чита како Δια χειρος Αναστασιу ζωγραφου Μανασοβητης - А. Василиев, *Български възрожденски майстори*, Софија 1965, 275. Нашиот податок е преземен од документацијата на Националниот конзерваторски центар каде натписот е запишан како Δια χειρος Αναστασιу Μαγαροβηδης што ние го толкуваме како Анастас зограф од Магарево. За податокот дека Анастас може да е зограф од потпелистерското село Магарево во Битолско во оваа прилика и благодарам на колешката Викторија Поповска-Коробар.

¹² Василиев смета дека Анастас зограф е автор и на дел од престолните икони (св. Спиридон, св. Никола, св. Димитрија, св. Ѓорѓи, Богородица, Христос и св. Јован Крстител и шесте икони од 1838 г., потоа св. Петар и Павле од 1839 г. и св. Атанасие од 1840 г.) - А. Василиев, *Български възрожденски майстори*, Софија 1965, 275. Неговото мислење секако не е без основа. Подеталната споредба на посочените икони укажува на многу блиска сликарска работилница, иако престолните икони се сликани во еден поизразит барокен манир кој особено се огледа во нагласената декоративност на картушите во кои се сместени житијните сцене на светителите.

¹³ Г. Ангеличин-Жура, *Натписи од црквата Св. Врачи Големи во Охрид*, Зборник за средновековна уметност, 4, Скопје 2003, 76-77.

¹⁴ Исто, 76, цртеж 2.

¹⁵ Исто, 76, цртеж 3.

¹⁶ Исто, 76.

¹⁷ Во грчкиот натпис од 1849 г. во црквата Св. Никола, с. Трн и во 1871 г. во селската црква во Логоварди авторите Константин и Димитар се потпишуваат со формулацијата “насликан од раката на браќата на Анастас зограф“, в. Р. Палигора, *Иконите од црквата Св. Петка во Маловиште, Битолско*, (магистерски труд) Институт за национална историја, Скопје 2011, 96, заб. 368, 369. Според наше мислење сепак се работи за нагласување на фамилијарното име Анастасови, бидејќи според хронологијата на потпишаните дела на Анастас, кој работел во првата половина на XIX век (последното негово дело е од 1848 г.), браќата Константин и Димитар пак твореле во втората половина на векот што укажува дека тој е родоначалник на лозата.

¹⁸ Б. Бујовиќ, *Уметност обновљене Србије 1791-1848*, Београд 1986, 263, сл. 87.

¹⁹ Б. Бујовиќ, *Црквени споменици на подручју града Београд*, Београд 1973, 286.

²⁰ Б. Бујовиќ, *Уметност обновљене Србије*, 263, сл. 86, 88.

²¹ Исто, 263-264.

Сл. 9. Св. Харалампие,
црква Св. Благовештение, Прилеп

Сл. 10. Акатист на Пресвета Богородица,
црква Св. Благовештение, Прилеп

Сл. 11. Константин и Елена,
црква Св. Благовештение, Прилеп

Сл. 12. Константин и Елена,
црква Св. Преображение, Прилеп

Сл. 13. Св. Петка,
црква Св. Благовештение, Прилеп

Сл. 14. Богородица со Христос,
црква Св. Благовештение, Прилеп

ке треба да подлежат на подетални истражувања со цел да се изнесат повеќе релевантни факти со кои би го расветлиле животот и делото на уметникот. За разлика од сумарните податоци за Анастас зограф во Македонија творечкиот пат на браќата Константин и Димитар Анастасови од село Магарево е видно пополнет што дава надеж за нивно поопсежно афирмирање.²²

²² Основни податоци за нивното творештво добиваме од: А. Василиев, *Български възрожденски майстори*, София 1965, 277; А. Николовски, *Уметноста на XIX век во Македонија (Извод од студија)*, Културно наследство IX (1982), Скопје, 1984, 23; истиот, *Сакрална архитектура, живопис, иконопис и декоративна пластика во XIX век во Преспа*, Културно наследство X-XI (1983-84), Скопје 1987, 47; истиот, *Евиденција на спомениците на културата во Берово, Делчево и Веница*, Културно наследство X-XI (1983-84), Скопје 1987, 185; истиот, *Резултати од евиденцијата во битолскиот крај*, Културно наследство 16/1989, Скопје 1993, 157-174; К. Балабанов, *Словенските просветители Кирил и Методиј во делата на македонските иконописци од XIX век*, Кирил Солунски 1, Скопје 1970, 54-55; Д. Корнаков, *Резултати од евиденцијата и стручната документација на спомениците на культу-*

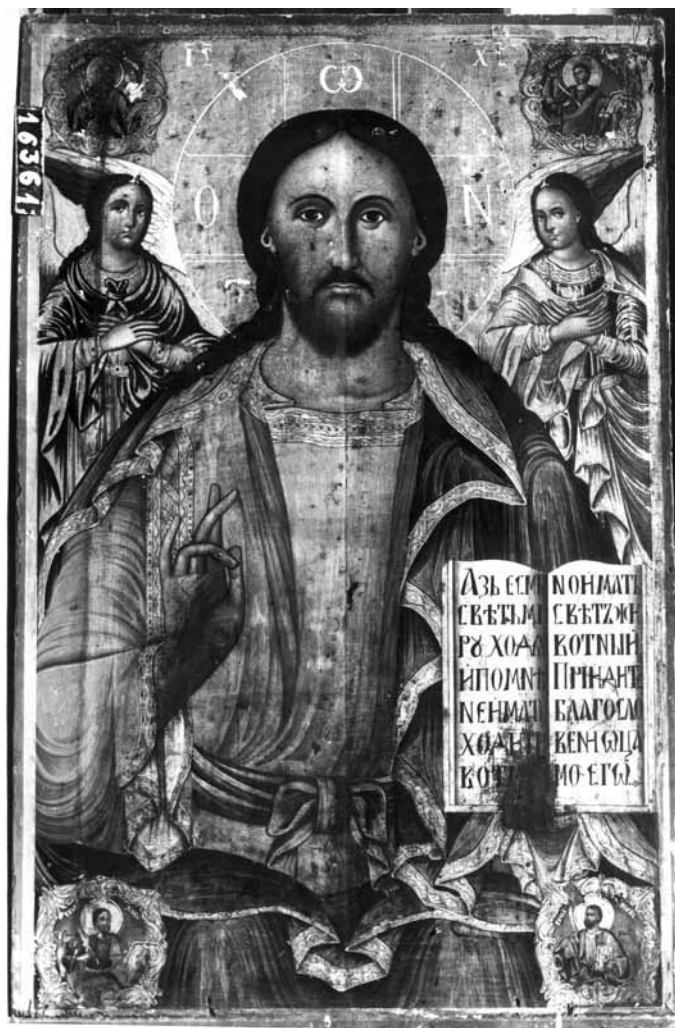
Друг значаен и реномираниот зограф кој има свои дела во ризницата на црквата Св. Благовештение е **Никола Михаилов** од Крушево.²³ Негови дела се иконите св. Никола, (рег.бр. 16190); св. Јован Претеча (рег.бр. 16187); Христовиот лик на риза (рег. бр. 16276); Три јереи (рег.бр. 16290); св. Антониј, св. Ефимиј и св. Наум Охридски (рег.бр. 16223); св. Константин и Елена, св. Никола, св. Харалам-

рата - цркви и манастири во Мариовскиот, тиквешкиот и гевгелискиот крај, Културно наследство X-XI (1983-84), Скопје 1987, 157; Р. Михајловски, *Црквата „Преображение Христово“ од с. Гопеш* (анализа на живописот и иконописот), Зборник на трудови, 6-7-8, Битола 1985/86/87, 139-157; истиот, *Храм Пресвета Богородица - Битола*, Битола 1994, 30-31; Р. Палигора, *Претставите на св. Наум Охридски во живописот од втората половина на XIX век во преспанскиот регион*, 1100 години од упокојувањето на свети Наум Охридски (2010), Охрид 2011, 267-268; истиот, *Иконите од црквата Св. Петка во Маловиште, Битолско*, (магистерски труд) Институт за национална историја, Скопје 2011, 94-99;

²³ А. Николовски, *Никола Михаилов - последниот потомок од зографската фамилија на Михаил Зиси*, Културно наследство XIV-XV (1987-1988), Скопје 1990.

Сл. 15. Исус Христос,
црква Св. Благовештение, Прилеп

Сл. 16. Исус Христос,
црква Св. Благовештение, Прилеп

пие и св. Атанасие (?), (рег.бр. 16235).²⁴ Од овие неколку авторизирани икони, кои се припишуваат на раката на Никола за иконата св. Константин и Елена (рег. Бр. 16235) (сл. 11) сепак мислиме дека припаѓаат на делото на неговиот татко *Михаил*. Поелегантната и минуциозна изработка на ликовите и одеждите на светителите ја оддават раката на Михаил, додека Никола, иако во голема мера ги користи истите шаблони од неговиот татко, во изработката е покрут и академизаран во цртежот, во што не уверува компарацијата со иконата на св. Константин и Елена од 1871 г. (рег. Бр. 16411) (сл.12) од црквата Св. Преображение во Прилеп, каде што иконостасните икони се изработени од страна на Никола Михаилов.

Во прилепската соборна црква *Св. Благовештение* потпишани и авторизирани дела на **Адамче Најдов Јанов**, ученикот на Никола Михаилов, се иконите *св. Мина* (рег.бр. 16347) од 1874 година,

(*адамче н. живописецъ прилѣпчанецъ/ 1874*); *св. Недела* (рег.бр. 16269), (1870 *адамче икнописецъ*); *Девојките кај Христос* (рег.бр. 16328), (*адамче живописецъ/ 1874*);²⁵ *св. Богородица со Христос и други светители* (рег.бр. 16196), (*адамче Н. Ж...ов/ 1879*); *св. Сава освештани*, (рег.бр. 16348), 1873 г.; *св. Параскева*, 1867 г. (рег.бр. 16349) (сл.13); *св. Илија* (рег.бр. 16350), XIX. Може да се забележи дека Адамче ги сликал иконите под влијание на Анастас Зограф и непознатиот зограф што ги изработил престолните икони од иконостасот во црквата. Тоа се гледа пред сè со вметнување на житијни сцени во композициите по неговиот пример.

Јован Атанасов Будимов (1846-1908) или Јован Прилепчанин, како што најчесто самиот се потпишувал, ученик и долгогодишен соработник на Адамче, за потребите на црквата Св. Благовештение изработил неколку икони: *св. Харалампие* (1894); *св. Кузман и Дамјан* (1896); *св. Алексие*

²⁴ Ј. Тричковска, *Делата во Македонија на сликарското семејство на Михаил од Самарина*, докторски труд одбранет на Филозофскиот факултет, Скопје 2009, 124.

²⁵ А. Василиев, *Български възрожденски майстори*, 283. А. Николовски, *Црковна архитектура и сликарство*, 229.

Сл. 18. Архангел Гаврил, детаљ од иконата Благовештение, црква Св. Благовештение, Прилеп

Во северниот параклис посебно внимание предизвикува една нерегистрирана икона на *Благовештение* (сл. 17) придружена од двајцата пророци Давид и Соломон од 1846 г. за која нема информации кога станала дел на збирката, иако иконата поседува високи уметнички вредности, но и поголеми димензии, што ја исклучува можноста да не била опфатена во процесот на документирање на иконописниот материјал од страна на надлежните институции. Претпоставка е дека иконата била сместена во службените простории во црквата, со што долго време било оневозможено да се евидентира.

На иконата е претставена композицијата Благовештение (ὁ ἀγγελισμός τῆς θεοτόκου). Централно место на правоаголното пано заземаат архангелот Гаврил (Γ) и Богородица (ΜΡ ΘΥ) во обостран дијалог што се одвива преку отворените свитоци со текст на грчки јазик, кои ги држат обајцата во рацете. Крилатиот Архангел (сл. 18) е облечен во раскошна златна одежда декорирана со флорален мотив и наметнат со долг цинобер хитон, а на развиениот свиток пред него пишува текст на грчки (Лк, 1, 35).³¹ Покрај него е пророкот Соломон (Πρόφρηκ Σολομών) во син хитон, цинобер химатион и затворена златна круна на главата. Во левата

рака држи отворен свиток со текст на грчки јазик³², а со десната рака со кренат прст покажува кон небесата. Богородица (сл. 18) во син фустан и светлокармин мафорион, седи на богато декориран трон со наслон. Таа со десната рака на градите покажува скромно дека ја прима веста а во левата држи отворен свиток со текст на грчки јазик.³³ Зад неа е поставен пророкот Давид (Πρόφρηκ Δαβὴτ) со отворена круна на главата, сина наметка епитрахаил и златен хитон декориран со флорални елементи. Тој во левата рака држи отворен свиток со текст на грчки јазик.³⁴

Во подножјето на масата поставена помеѓу архангелот и Богородица на црковнословенски е запишан следниот приложнички текст: *сѣ ѿ икѡна/ приложї еси/ ѡсѣѣ маѣс/ тѡрсики д Давѣтхл/ герѣ*

³¹ Ангелот и одговори и рече: “Светиот Дух ќе слезе на тебе и силата на Севишниот ќе те осени.

³² Текст од неговото пророштво гласи: „Многу жени добродетелни имало, многу од нив стекнале богатство и сила, но ти ги надмина сите.“ Пословици или Мудри Соломонови Изреки (Глава 31, 29), cf. Б. Тодић, *Грачаница, сликарство*, Београд 1993, 100.

³³ Марија му рече: „Еве ја Господовата слугинка, нека ми биде според твојот збор!“ И ангелот си отиде од неа. (Лк. 1, 38).

³⁴ Според Ерминијата на Дионисиј од Фурна пророкот Давид држи свиток со зборовите: Чуј, ќерко, види, приклони го увото свое и заборави го твојот народ и домот на таткото твој. (Пс 44, 10) М. Медић, *Стари сликарски приручници*, III, Београд 2005, 531.

Сл. 18. Богородица, детаљ од иконата Благовештение, црква Св. Благовештение, Прилеп

Бкалдър/ мачѝи за вѣчни/ и спѡменъ : 1846.

Се работи за дело на непознат зограф, но судејќи по високиот квалитет на ликовна изработка со јасни примеси на италокритски влијанија, кои посебно се гледаат во аранжирањето на сцената, престолот со наслон на кој седи Богородица, а посебно внимание предизвикува фигурата на арханглеот Гаврил, кој се издвојува од останатите актери во композицијата покрај со раскошната флорална декорација и со невообичаената дворска форма на облеката. Оттаму преовладува мислењето дека овој зограф се издвојува со својот квалитет од останатите икони од Збирката во црквата Св. Благовештение во Прилеп и неговото извориште би можеле да го побараме во една од

позначајните зографски работилници од епирскиот културен круг, кој работи на ниво на најистакнатиот зограф што творел во Македонија од првата половина на XIX век, Михаил Анагност од Самарина.

Овој сумарен преглед на иконописното творештво во сопственост на ризницата од црквата Св. Благовештение во Прилеп имаше за цел да надополни и авторизира досега непознати податоци, но истовремено и во стручно-научната јавност да ја поттикне потребата овие дела, вклучително и раскошната резба, да бидат подложени на неопходен конзерваторско-реставраторски третман и нивна крајна соодветна презентација.

Darko NIKOLOVSKI

**ICONS FROM THE TREASURY OF THE CHURCH OF THE
HOLY ANNUNCIATION IN PRILEP**

Summary

The paper refers to large number of icon paintings kept in the treasury in the church of Holy Annunciation in Prilep, mainly dating to the 19th century. The chosen works are from known artists, but also examples of valuable but unrecognized artists, and important samples of icon painting.

The church of the Holy Annunciation was erected in 1838 as result of the rebirth movement spread in the first half of the 19th century in Macedonia, and decorated by important artists and carving masters. The church of the Holy Annunciation holds 184 icons registered as cultural monuments. Special attentions among them are the monumental icons covering the iconostasis made by an unknown painter in the period of 1838/46. *Anastas zograph* from Magarevo works in the style of the anonymous painter who achieved the iconostasis of the church of the Holy Annuncia-

tion, he painted the Akathistos of the Holy Virgin with 24 scenes. Among the works in the church are the registered icons by the zograph from Krushevo *Nikola Mihailov* and one work ascribed to his father *Mihail*.

The icons kept in the gallery above the west corner of the church also deserve consideration. Icons found in the south and north parakklesion were painted by an unknown artist in 1864. The unregistered icon of the *Annunciation* with the two prophets David and Solomon from 1846, gives attention in the north parakklesion. There is no information when it became part of the collection, although the icon has high artistic values and size for not to be registered during the process of documentation carried out by official institutions. We believe the icon was kept in the administrative chambers for a long period of time, and this is the reason that why it was not recorded.